

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Pr. prof. dr. Alexandru Stănciulescu Bârda, **Studii si documente privind Istoria României, Vol.II, Banatul, Aspecte Juridice și Canonice**, Ed. Sitech, Craiova, 2010, 458 pp.

În lucrarea de față pr. dr. Alexandru Bârda, realizează un capitol impresionant din Istoria Bisericii Bănățene, cât și din Istoria Dreptului Civil și a Dreptului Canonic.

Pe lângă alte lucrări cu tematică științifică, ale aceluiași autor, se înscrie și studiul de care ne ocupăm. Părintele Stănciulescu a dedicat Istoriei Banatului două studii cu valoare documentar-archivistică deosebită. Cartea pe care o prezentăm este al doilea volum din Istoria Banatului ce aparține autorului. Dezbateră temei se află într-o manieră științifică, pe lângă elementele Dreptului Canonic, autorul invocă aspecte istorico-sociale din viața bisericii bănățene de la sfârșitul veacului al XVIII-lea până în prima jumătate a veacului al XIX-lea când Biserica bănățeană se afla sub jurisdicție sârbească.

O parte din tema lucrării face parte din lucrarea de doctorat susținută de Părintele Alexandru Stănciulescu Bârda la Universitatea „Ovidius” din Constanța la catedra de Drept Canonic sub conducerea Pr. prof. univ. dr. Nicolae Dură prorectorul acestei instituții de cultură. De altfel, Pr. prof. dr. Nicolae Dură a întocmit o frumoasă prefață în care ne arată dragostea, râvnă, interesul și abnegația deosebită a Părintelui Stănciulescu la elaborarea temei de mai sus.

Autorul valorifică o arhivă necunoscută cercetătorilor până azi, aceea a Protopopiatului Mehadiei din perioada anilor 1780-1886, bine păstrată și face parte din colecția Muzeului Parohial „Dr. Iosif Traian Bădescu” din Parohia Eșelnița, județul Mehedinți, prin grija Părintelui Paroh Sever Negrescu.

Cercetarea a peste 1200 de documente scrise în limba slavă, au cerut din partea autorului mulți ani de cercetare cu nenumărate nopți de nesomn. Apariția cărții este o încununare

meritorie a acestui efort bine valorificat. Documentele cercetate conțin elemente necunoscute istoricilor care s-au ocupat de istoria sud-vestului României și mai ales a celor care se ocupă de Istoria Dreptului în special și a Dreptului Canonic în general. Din conținutul celor două volume reiese că autorul stăpânește o imensă bibliografie de specialitate, însoțită de un spirit critic în selectarea și evaluarea documentelor.

Pentru elaborarea temei, autorul se mișcă cu atâta ușurință în domeniul Dreptului Internațional, constituțional, administrativ, penal, civil, Dreptului Canonic precum și în domeniul medicinei legale. Toate acestea sunt punți de legătură dintre istoria dreptului românesc și istoria poporului român. Perioada dintre anii 1780-1886, exprimată prin fondul de documente ale Protopopiatului Mehadiei, exprimă aspecte politice, sociale, strategice, culturale, economice, demografice, care erau comune în toată societatea europeană. Progresele economice, obținute în această perioadă, jalonează contextul prielnic în lupta de emancipare și manifestare națională și socială a popoarelor europene ce făceau parte din componența Imperiului Habsburgic.

Biserica, instituție a statului, are un rol determinant și se înscrie de la început în contextul de emancipare națională și socială a fiecărui stat.

Prin poziția sa geografică, Banatul deține un rol important în echilibrul dintre imperiile habsburgic și otoman ca mai apoi între cel habsburgic și rusesc.

Capitolul I cuprinde elemente de drept internațional rezultate în urma conflictelor dintre cele două imperii otoman și habsburgic. Ecurile Revoluției Franceze în Imperiul Austriac a produs un suflu nou de liberate a popoarelor subjugate. Influența războaielor napoleoniene a însemnat o cotitură în viața Imperiului Habsburgic. Mulțimea documentelor referitoare la această perioadă, dovedește pericolul în care se afla Imperiul Habsburgic de a se prăbuși sub loviturile armatei franceze.

În documentele Protoeriei Mehadiiei, aflăm noi date despre relațiile Imperiului Austriac cu Italia și luptele italienilor de eliberare și unificare națională. Prin pastoralele adresate preoților și credincioșilor de Episcopul sârb Iosif Ioanovici Șacabent din Episcopia Vârșetului, întâlnim îndemnul adresat acestora de a se ruga pentru pace și liniște.

Capitolul II expune elemente de drept constituțional unde sunt descrise organele legiuitoare din care făcea parte Împăratul, Cancelaria Ilirică, Dieta ungurească, Consiliul crăiesc unguresc, Palatinul Ungariei. Tot aici mai sunt prezentate organele judecătorești din care făceau parte Magistratura, Judecătoria Zonală, organele bisericești, care aveau de dus la îndeplinire hotărârile luate de instanțele judecătorești, fie ele civile sau bisericești. Nu au fost trecute cu vederea drepturile omului și cetățeanului, problema învățământului și alte aspecte ale vieții sociale.

Capitolul III cuprinde elemente ale dreptului administrativ cu diferitele categorii sociale ale vremii.

Capitolul IV exprimă părți de referință ale dreptului civil cu privire la viața de familie.

Capitolul V ne prezintă elemente de drept penal și cum trebuiau ele aplicate pentru cei care încălcau ordinea publică.

Capitolul VI expune elemente de medicină legate de asistența sanitară și măsurile preventive de combatere a diferitelor boli care măcinau populația.

Capitolul VII cuprinde elemente de drept procesual, prin care se acordă libertate fiecărui cetățean, ca prin petiție adresată organelor statului în vederea obținerii anumitor drepturi.

Capitolul VIII ne prezintă elemente ale dreptului canonic ce se bazează pe diferite codici sau colecții ale legislației bisericești de bază „Cormciaia kniga”, care nu este altceva decât o colecție de drept canonic fundamentală tuturor bisericilor slave. Această colecție s-a dezvoltat mai întâi în Rusia, Bulgaria cu rezultate bune și în Serbia. După cum se observă, capitolul de față este închinat activității bisericești.

Capitolul IX vine ca o concluzie asupra vieții bisericești și a neamestecului politic în treburile acesteia.

Din cele expuse până acum observăm interesul și interpretarea pe care o face Părintele Profesor Alexandru asupra diferitelor aspecte

istorice, sociale, canonice din viața Bisericii și a societății civile.

Cartea se încheie cu un număr impresionant de circulare emise de Iosif Ioanovici Șacabent, Episcopul Vârșetului, ce avea în jurisdicție canonică și zona Banatului. Pe lângă aceste circulare se mai adaugă și altele trimise de Protopopoul Nicolae Stoica de Hațeg, precum și cele ale Consistoriului din Vârșet pentru construirea Școlii Normale din Caransebeș. Circulare au mai fost adresate și de arhimandritul Sinesie Radinoevici, ale Episcopului Maxim Manuilovici, ale Protopopului Iacob Popovici de Hațeg, ale Protopopului Dimitrie Popovici al Mehadiiei.

Tot în această carte, întâlnim pastoralele episcopilor Ștefan Popovici, Emilian Chenghelaș, circulara Patriarhului sârb de la Karlovitz, cu îndemnul ca preoții să se aboneze la revista „Telegraful Român” tipărită la Sibiu. Nu în ultimul rând se află și circularele Protopopului Dimitrie Iacobescu al Mehadiiei.

Mitropolitul Andrei Șaguna, printr-o pastorală anunță numirea lui Ioan Popasu ca Episcop al Caransebeșului din anul 1865 care devine și primul Episcop al reînființatei Episcopii de Caransebeș.

Prin modul său de exprimare, în prezenta lucrare, Părintele Profesor Alexandru Stănculescu Bârda, prin stădania sa, aduce la lumină și interpretează documente de mare valoare istorico-bisericească a Dreptului Canonic.

Cu multă dragoste o recomandăm pentru cercetare și studiere nu numai teologilor, canoniștilor, istoricilor și publicului larg cititor interesat de cunoașterea trecutului nostru bisericesc și național.

Pr. dr. CONSTANTIN CILIBIA

Arhimandrit Constantin Timiș, **Mănăstiri și schituri din Episcopia Caransebeșului**, Ed. Diecezană Caransebeș 2011, 93 pp.

Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Lucian Episcopul Caransebeșului, vede lumina tiparului o nouă lucrare, referitoare la sfintele Mănăstiri și schituri în această Eparhie. Cartea aparține Preacuviosului Părinte Arhimandrit Constantin Timiș, Exarhul mănăstirilor din

Episcopia Caransebeșului și ne oferă date noi despre amploarea și dezvoltarea vieții monahale de aici. În prezenta lucrare Preacuvioșia Sa împlinește dorința preoților, călugărilor dar și a credincioșilor din cuprinsul Episcopiei Caransebeșului precum și din alte locuri atât din țară cât și din străinătate de a cunoaște mai bine spiritualitatea monahală de aici.

De-a lungul timpului au mai apărut și alte lucrări consacrate spiritualității monahale de aici. Între aceste monografii am putea enumera lucrarea Părintelui Victor Vlăduceanu, intitulată „Mănăstiri bănățene”, apărută la Timișoara în 1947, apoi cea a Părintelui I.B.Mureșan, „Mănăstiri din Banat”, Ed.Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1976. Pe lângă acestea, în timpurile din urmă, au mai apărut lucrările: Mihai Vlase, „Ghidul așezămintelor monahale din România”, Ed.Sofia, București, 2002; Nicolae Magiar, Eduard Magiar, „Viața monahală din județul Caraș-Severin”, Cluj Napoca, 2009; Arhimandrit Visarion Joantă, „Ghidul așezămintelor monahale din Episcopia Caransebeșului”, Ed.Marineasa, 2004.

Cartea de față este și prima apariție editorială care vede lumina tiparului a Părintelui Arhimandrit Constantin Timiș. De altfel activitatea Preacuvioșiei sale este binecunoscută slujitorilor și credincioșilor din Episcopia Caransebeșului prin efortul ce îl depune în calitate de exarh al sfintelor mănăstiri, precum și aceea de vicar-administrativ. Pe lângă toate acestea, Preacuvioșia sa mai dispune și de o bună pregătire teologică cu o aleasă viață duhovnicească.

Prezenta lucrare ne oferă date noi despre amploarea pe care a luat-o viața monahală în timpurile din urmă în Episcopia Caransebeșului.

Autorul, pe lângă informațiile istorice, monahale, culturale, de această dată ne oferă în imagini locuri binecuvântate de Dumnezeu legate de viața monahală din aceste mănăstiri situate în Banatul de munte. Dacă până la venirea Sa, în fruntea Episcopiei Caransebeșului a Preasfințitului Părinte Dr.Laurențiu Streza, se găseau 6 vetre monahale pe tot cuprinsul eparhiei, prin strădania Sa, numărul lor a crescut la 19. Această dragoste de o mai bună sporire a vieții monahale a fost preluată și de Presafrințitul Părinte Lucian, actualul Episcop al Caransebeșului. Prin strădania Preasfințitei Sale, numărul acestora a mai crescut cu încă una în

anul 2009 și anume „Schitul Bucova” cu hramul „Sf. Dionisie Exilul”.

În total astăzi, salba de mănăstiri a Episcopiei Caransebeșului încununează 9 mănăstiri și 11 schituri în care își desfășoară activitatea peste 100 de viețuitoare și 50 de viețuitori. Prin strădania lor, aceștia zi și noapte se oferă să țină tot mai sus flacăra credinței ortodoxe, evlavia și datina străbună.

În lucrarea de față, autorul pe lângă datele oferite în legătură cu fiecare așezământ monahal, ne mai prezintă în imagini aspecte de viață despre fiecare vatră monahală.

Părintele Arhimandrit ne mai acordă și informații cu privire la hramul fiecărui așezământ monahal, căile de acces, atestarea documentar-istorică, forma de viață religioasă, numele starețului, numărul de viețuitori, posibilitatea de cazare, rânduiala Sfintelor slujbe, precum și alte activități legate de viața monahală.

Desigur, prezenta lucrare bine realizată cu o interesantă bibliografie apare în condiții grafice deosebite cu multe ilustrații pe un suport de hârtie de bună calitate. Imaginile ne prezintă așezarea monahală a fiecărei mănăstiri, însoțite de icoane, scene biblice atât din Vechiul cât și din Noul Testament precum și din Viețile Sfinților.

Prin apariția ghidului de față, care mai poate fi asemănat cu o nouă monografie a Mănăstirilor și schiturilor din Episcopia Caransebeșului, avem convingerea că osteneala Părintelui Arhimandrit Constantin Timiș, se dovedește de a fi de un real folos pentru impulsianarea vieții duhovnicești a credincioșilor de pretutindeni.

Pr. dr. CONSTANTIN CILIBIA

Calinic Arhiepiscopul, „**Toată vremea-și are vreme**” vol. I, II și III, Ed. Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, 2010, 402 pp., 436 pp., 256 pp.

Lucarea de față aparține Înalt Preasfințitului Calinic Argatu, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului.

Înaltpreasfinția Sa, pe lângă alte daruri primite de la Dumnezeu ce i-au marcat viața și existența, de această dată ne aduce la lumină din vermuri nu

prea îndepărtate, amintiri legate de locul nașterii copilăriei și formării sale ca viitor slujitor și ierarh al Bisericii lui Hristos. De altfel Înaltpreasfinția Sa, coborâtor din Cracăul Negru din județul Neamț, moștenește harisma scrisului, asemenea altor înaintași ce își au seva în pământul Moldovei, care prin operele lor și-au înscris numele în panteonul culturii neamului nostru românesc.

Așa cum Înaltpreasfinția Sa mărturisește că îndemnul de a scrie la primit de la bunul său prieten, vrednicul de pomenire poetul Ioan Alexandru. Acesta la vremea potrivită l-a încurajat prin cuvintele: „Bine-ar fi să scrii copilăria și să vorbești despre oamenii pe care îi cunoști”. Cu o memorie vrednică de toată lauda, Înaltpreasfinția Sa păstrează în suflet cele mai mici amănunte, întâmplări din casa părintească, locurile dragi care i-au marcat copilăria și tinerețea.

În prima parte autorul ne redă chipul mamei dragi, sfințenia vieții ei, credința cea adevărată și statornică precum și greutățile familiale prin care a trebuit să treacă. Pe lângă acestea, mama își arată dragostea, devotamentul și purtarea de grijă pentru cei doi copii ai ei, Haralambie și Costică. Nu sunt trecute cu vederea greutățile și necazurile încercări ale vieții prin care a trebuit să treacă tânăra familie Argatu. Tatăl autorului, om harnic și gospodar poartă pe umeri greutățile și lipsurile materiale prin care trecea familia sa. După cum vom observa nașterea, copilăria și adolescența autorului sunt marcate de sărăcia și lipsurile de tot felul prin care trecea societatea românească ca urmare a consecințelor lăsate în urmă de cel de-al II-lea Război Mondial. Mai sunt zugrăvite cu multă însuflețire chipuri de oameni dragi, rude, prieteni, vecini, cunoscuți care au fost martori ai copilăriei. Mai sunt redată chipuri de învățători, profesori, preoți, călugări și călugărițe, cu care a venit în contact și au avut un cuvânt de spus în formarea duhovnicească de mai târziu a viitorului ierarh bisericesc.

Autorul ne redă cu multă însuflețire clipe frumoase și nevinovate ale copilăriei petrecute la școala primară din satul natal, continuate la școala gimnazială din Bălățești care sunt păstrate în memorie tot așa de vii și prezente ca altădată.

Sfințenia vieții din casa părintească, dese vizite la sfintele mănăstiri și schituri din apropiere, contactul cu preoții și monahii din acele locuri au trezit puternice emoții

în sufletul autorului. Toate acestea au avut ca rezultat hotărârea de mai târziu a Înaltpreasfințitului Părinte Calinic de a urma o școală teologică. Dumnezeu i-a îndreptat pașii spre Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț, adevărată școală de trăire, simțire și formare duhovnicească. Peste ani tânărul absolvent de Seminar, dornic de mai multă cunoaștere teologică a urmat cursurile Institutului Teologic de grad Universitar de la Sibiu.

Atras de urmele înaintașilor săi, ce își aveau originea din Transilvania, tânărul teolog își îndreaptă pașii către Arhiepiscopia Clujului unde a primit taina diaconiei și a preoției în zilele de 6 și 8 septembrie 1964 de la episcopul Teofil Herineanu. Activitatea misionar-preoțească și-a început-o la parohia Tiołtiur, unde fără autorizație de construcție a zidit într-un timp foarte scurt din temelie o nouă biserică. Ca urmare a fost pedepsit de autoritățile comuniste și a fost transferat la Parohia Inău, din zona Lăpușului maramureșean.

Tânărul preot, fire energică, zelos în cele sfinte cu mult elan duhovnicesc, setos de adevăr și dreptate, s-a făcut remarcat încă de la debutul său în viața bisericească. Datorită evlaviei sale, a fost urmărit de Securitate atrăgându-și ura autorităților comuniste. În urma unei audiențe la Patriarhul Iustinian a cerut să fie transferat în Arhiepiscopia Bucureștiului.

În primul volum, autorul prezintă fapte din viața și activitatea Sa până la vârsta de 27 de ani. Al doilea volum cuprinde următorii 25 de ani petrecuți în Arhiepiscopia Argeșului și Muscelului. Ca urmare, în urma audienței avute la Patriarhul Iustinian, a primit binecuvântarea să meargă la Mănăstirea Căldărușani din apropierea Bucureștiului, unde a primit mai multe ascultări.

În prima parte sunt redată fapte și întâmplări din viața și activitatea monahilor viețuitori de la Mănăstirea Căldărușani. După o pastorație de 7 ani ca preot celibatar în Ardeal, în ajunul Anului Nou 1973, primește haina monahală sub numele de Calinic. Hirotesia a fost oficiată de Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, pe atunci vicar patriarhal. Naș de călugărie l-a avut pe părintele Veniamin Nicolae, starețul mănăstirii. După o petrecere de un an la Mănăstirea Căldărușani, tânărul monah Calinic

întra în obștea monahală a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica.

La 1 August 1977 a primit stăreția frumoasei Mânăstiri Sinaia pe care a condus-o cu multă destoinicie și pricepere până în anul 1981. Datorită bunelor sale calități de gospodar și organizator al vieții monahale, după o activitate de 3 ani și 8 luni la conducerea Mânăstirii Sinaia, Patriarhul Iustin Moiescu, la 1 Martie 1981 i-a încredințat stăreția Mânăstirii Cernica pe care a condus-o până în anul 1986. Prin măreția și frumusețea ei, dar mai ales prin viața duhovnicească care se desfășoară aici, avându-l ca model pe Sfântul Ierarh Calinic: La conducerea ei, Mânăstirea Cernica poate fi considerată până azi o adevărată lavră monahală românească. Mânăstirea Cernica avea nevoie de un bun organizator al vieții mânăstirești care s-a dovedit în persoana părintelui Calinic.

Pentru bunele sale calități, autorul cărții de față a fost apreciat de Patriarhul Iustin Moiescu care l-a propus Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române spre a fi ales Episcop-vicar la Râmnic și Argeș.

Hirotonia într-un arhiereu cu titulatura de „Argeșeanul” a avut loc în Catedrala Mânăstirii Curtea de Argeș în ziua de 17 Noiembrie 1985 și a fost oficiată de Nestor, Mitropolitul Olteniei, Gherasim Episcopul Râmnicului și Damaschin Severineanul, episcop-vicar al Craiovei.

În acest capitol autorul își deapănă o parte din amintirile petrecute în calitatea de arhiereu-vicar al Episcopiei Râmnicului și Argeșului cu reședința la Curtea de Argeș. Fructoasa colaborare dintre Preasfințitul Gherasim al Râmnicului și Preasfințitul episcop-vicar Calinic al Argeșului, a dat roade bogate în ogorul Domnului. Sunt consemnate numeroasele slujbe arhierești, vizite pastorale care au încununat viața și activitatea vrednicului ierarh. Pe tot parcursul activității sale de arhiereu-vicar a avut de întâmpinat momente și mai bune și mai rele pe care le-a parcurs cu multă destoinicie și zel pastoral.

Autorul, cu mult răbdare pastoral a știut să mângăie și să încurajeze pe toți cei aflați sub oblăduirea sa arhierească. O parte din activitatea sa arhierească s-a desfășurat și în perioada atee-comunistă, când biserica străbună și slujitorii ei au avut de suferit multe umilinte din partea autorităților de atunci. Învidia, răutatea unora sunt prezente în carte la tot pasul. Toate

aceste greutăți inerente vieții nu l-au descurajat pe vrednicul episcop. Vorbele sale mângâietoare, dragostea pentru aproapele săvârșite la vremea lor, sunt asemenea unui balsam care știe să vindece trupul și sufletul.

Parcurend cele trei volume, întâlnim diferite personaje și fapte deosebite care au marcat viața și adolescența Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Calinic.

Începuturile activității sale în misiunea preoțească o putem considera ca fiind asemănătoare multora dintre noi care slujim la altar. Experiența de viață într-o parohie de țară, cu oameni și obiceiuri diferite au avut puternice ecouri în activitatea pastorală misionară de mai târziu.

Autorul, ajutat de o memorie înconfundabilă, moștenește în sufletul său acea harismă a povestitorului moldovean. În expunerile sale reușește să redea în chip emblematic diferite tipuri de oameni cu temperament și caracter deosebite. Întâmplările sunt redade sub formă de narațiune, iar dialogul se întâlnește la tot pasul.

Avem convingerea că osteneala Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Calinic Argatu, Arhiepiscopul Argeșului de a scrie această lucrare în trei volume, ne oferă un frumos exemplu din viața pastorală, misionară petrecute în viața de mânăstire, parohie și de vrednic ierarhic al Bisericii străbune.

Pr. dr. CONSTANTIN CILIBIA

Pr. prof. dr. Vasile Muntean, **Monografia Arhiepiscopiei Timișoarei, vol. I**, Editura „Învierea”, Timișoara, 2012, 339 pp.

Din dorința de a actualiza multiplele aspecte și planuri de activitate bisericească în Arhiepiscopia Timișoarei, și în același timp de a completa anterioara Monografie apărută în 1977 (ce-i drept, elaborată cu multă competență, dar trecută prin necruțătoarea cenzură comunistă...), Comisia culturală din cadrul Adunării Eparhiale a decis, în decembrie 2010, întocmirea unei noi monografii a Arhiepiscopiei Timișoarei. Sarcina de coordonator al lucrării și de autor al primei părți, până în 1918, revine Părintelui profesor univ. dr. Vasile Muntean, iar pentru perioada următoare (de la Unirea cea Mare și până

în contemporaneitate) a fost desemnat un colectiv de autori. Astfel apare primul volum al **Monografiei Arhiepiscopiei Timișoarei (Antecedente istorice, deziderat-realizare și evoluția sa până astăzi)**, Editura „Învierea” a Arhiepiscopiei Timișoarei, Timișoara, 2012, 339 pagini.

Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Nicolae al Banatului, partea I-a a Monografiei (dintru început până în 1918) „se adresează unor largi categorii de cititori: preoți, studenți teologi, profesori de istorie, dar și altor intelectuali iubitori ai istoriei noastre naționale și bisericești”.

Noua apariție editorială purtând semnătura Părintelui profesor Vasile Muntean analizează viața religioasă din Banat, cu privire specială asupra celei ortodoxe, fiind structurată în patru capitole, după cum urmează: primul capitol se referă la „Apariția, răspândirea și situația creștinismului în Banat (până în preajma anului 1028)” (pp. 19-49), evidențiind cadrul diacronic general, precum și dovezi arheologice și izvoare scrise. Al doilea capitol analizează „Ortodoxia bănățeană în timpul dominației ungare” (pp. 49-79), cu privire la noua configurație administrativ-militară; prozelitismul eterodox; dănuirea așezămintelor ortodoxe; viața spirituală și cultural-artistică. „Poziția Ortodoxiei sub «umbra Semilunii»” se intitulează sugestiv cel de al treilea capitol al lucrării (pp. 79-99), analizând contextul istoric, alcătuirile bisericești locale și problema jurisdicției asupra lor; lăcașurile de închinăciune ale autohtonilor; arta și cultura eclesială tradițională. Cel mai vast capitol, al patrulea, intitulat „Biserica ortodoxă din Banatul istoric și structura sa în anii 1716-1918” (pp. 99-189), se referă la noua stăpânire, privind implicarea ortodocșilor în viața publică; aportul lor la evenimentele majore, implicit la realizarea Marii Uniri; organizarea eclesiastică a românilor; instituții de pregătire clericală și pedagogică; acțiuni misionare; înfăptuiri în domeniul arhitecturii și picturii sacre.

Pentru a fi mai convingătoare, datele istorice expuse în prezentul volum sunt confirmate prin 31 de anexe și 98 ilustrații. De fapt, „peste tot se remarcă bogăția informației, numărul mare de izvoare arheologice și documentare citate, bibliografia exhaustivă”, încât parcurgând conținutul cărții, cu ușurință se poate aprecia că

Părintele V. Muntean „ne oferă o expunere condensată a istoriei bisericești a Banatului românesc până în 1918, scrisă într-un stil sobru și concis, specific lucrărilor sale”.

În altă ordine de idei, după cum remarcă Părintele acad. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu în Prefața cărții, „Părintele Vasile Muntean, profesor la Facultatea de Teologie din Timișoara, este – la ora actuală – cel mai bun cunoscător al trecutului Bisericii românești din Banat. Continuând strădaniile lui Nicolae Tincu-Velia, George Popovici, Gheorghe Cotoșman, I. D. Suciu și ale altor cercetători bănățeni, Părintele Vasile Muntean a înzestrat istoriografia românească cu remarcabile lucrări privind istoria, cultura și arta bisericească din Banat...”.

Ca urmare, nu greșim dacă apreciem că activitatea de cercetător asiduu și competent, concretizată în cele 15 volume de istorie bisericească elaborate de Părintele profesor Vasile Muntean, poate fi recunoscută de forurile Academiei Române prin promovarea sa ca membru al ei. Astfel s-ar constitui și un act reparatoriu de recunoaștere academică a cercetării istoriei bisericești din Banat întreprinsă de-a lungul vremii de către vrednicii înaintași, dar refuzată din start de regimul comunist ateu.

Pr. prof. dr. SORIN COSMA

Preot dr. Ionel Popescu, **Iosefinul ortodox – Contribuții monografice**, Editura „Învierea”, Timișoara, 2012, 242 pp.

Întâi de toate doresc să mărturisesc că sunt entuziasmat, bucuros și încântat pentru inițierea, elaborarea și publicarea acestei lucrări – ce evocă istoria și geografia – cu oamenii deosebiți și locurile acestea minunate, totodată trecutul și prezentul, anticipând, într-un oarecare fel și viitorul acestei *comunități parohiale din municipiul Timișoara, județul Timiș, monografia Parohiei Ortodoxe Române cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” – Iosefin*. Aici, în această carte sau datorită ei, ne aducem aminte cu vibrante emoții, sentimente de recunoștință și prețuire de înaintașii noștri, de moșii și strămoșii noștri, trăitori, viețuitori și chiar supraviețuitori pe aceste meleaguri, care de multe ori au fost vitregite de

vremurile istoriei și oropsite de valurile năvalnice ale acestei vieți pământești, plină de suferințe, ispite, încercări și necazuri dar chiar le-au depășit și traversat, rezistând cu stoicism și nu nădejde în Dumnezeu – Cel ce toate le poate celui ce crede în El, căci „ce este cu neputință la oameni este cu putință la Dumnezeu!”... De aceea se cuvine să-i evocăm, să-i omagiem și să-i pomenim în rugăciunile noastre, din această perioadă binecuvântată de Dumnezeu, plină fiind de har și de îndestulare, fiindcă datorită lor și rugăciunilor slujitorilor și credincioșilor acestei biserici, ce din veac au statornicit aici credința creștină – cea drept mărturisitoare și de-a pururi autentică ori strămoșească.

Această lucrare – monografie, alcătuită de *Părintele Vicar Administrativ al Arhiepiscopiei Timișoarei și Paroh al acestei Biserici – Dr. Ionel Popescu* se bucură de binecuvântarea și recomandarea *Înaltpreasfinției Sale Dr. Nicolae Corneanu – Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului*, potrivit căruia „ne bucurăm și apreciem pozitiv lucrarea de documentare, realizată în premieră, de *Părintele Dr. Ionel Popescu*, vicar administrativ al eparhiei noastre și paroh al bisericii parohiei Timișoara Iosefin, în vederea alcătuirii primei monografii a acestei parohii și a bisericii „*Nașterea Maicii Domnului*”, un adevărat monument de artă religioasă contemporană, dar și un loc cu profunde reverberații spirituale pentru orașul Timișoara și întreaga eparhie”.

Totodată, volumul de față se bucură de un frumos și bogat „*Cuvânt înainte*” semnat de *Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul – Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei* care afirmă, remarcă și susține că „Lucrarea de față este de o foarte mare importanță în domeniul istoriografiei bisericești, am putea spune, pe măsura importanței acestei biserici în viața culturală, religioasă și spirituală a urbei de pe meleagurile Begheului și malurile Begăi. În acest sens este de ajuns să subliniem că, în această primă *Catedrală a Timișoarei*, a fost instalat și întronizat primul Episcop al reinființării Episcopiei a Timișoarei, din vremurile moderne, Episcopul Dr. Vasile Lăzărescu (1939), apoi tot ea a fost folosită ca biserică destinată slujirii Episcopilor – Vicari ai Arhiepiscopiei Timișoarei: Timotei Sevcicu, Daniel Ciobotea, Lucian Mic și, actualmente, Paisie Ion, toți

purtând titulatura de Lugojanul. Dar și în sens spiritual, *biserica și parohia Timișoara Iosefin* au fost mereu un focar de viață spirituală și religioasă autentică, prin lucrarea pastoral-misionară, cultural-socială și administrativă desfășurată, cu timp și fără timp, de vrednicii slujitori de aici, precum și prin faptul că aici ființează asociații precum: Liga Tineretului Ortodox, Asociația femeilor creștin – ortodoxe, Asociația Oastea Domnului și Comunitatea ortodoxă a hipoacuzicilor din Timișoara.

În altă ordine de idei, lăcașul de cult a fost mereu întreținut și renovat corespunzător, lucrările fiind încununate de slujba de târnosire din anul 1936 și apoi de binecuvântare, ultima având loc la data de 11 septembrie anul 2011.

Monografia alcătuită de Părintele Vicar și Paroh Ionel Popescu subliniază, totodată, că istoricul Parohiei Timișoara Iosefin se împletește și îmbină într-un mod armonios cu istoria și evoluția societății timișorene, respectiv, a comunității din această zonă a orașului. De asemenea, pe lângă activitățile pastoral - misionare și administrative, sunt puse în lumină manifestările social – filantropice și cultural – spirituale de excepție, pe care parohia, prin vrednicii ei slujitori (preoți și credincioși deopotrivă), le-a inițiat, organizat, promovat și patronat. Pentru toate aceste considerente (și multe altele), credem cu toată tăria și convingerea că *Parohia Timișoara Iosefin* și minunatul său locaș de închinare, cu hramul *Nașterea Maicii Domnului*, meritau cu prisosință să aibă o asemenea monografie, adresându-i, în acest sens, sincere felicitări *Părintelui Dr. Ionel Popescu*, care a materializat această idee și care își adaugă astfel, încă un volum la cele publicate până acum”.

Așadar și prin urmare, întrebându-ne și noi, la un loc cu Domnul Victor Neumann, „Cum se explică faptul că *Parohia Timișoara Iosefin* a devenit o referință a Istoriei Bisericii Ortodoxe Române din Timișoara și Banat? Datorită și mulțumită parohilor și enoriașilor s-a autodefinit o amplă mișcare ortodoxă de limbă românească. Pe urmele precursorului Ioan Imbroane - un autentic model de preot, s-au instituționalizat, materializat și concretizat numeroase inițiative culturale, sociale, școlare, administrative, parohia impunându-se, în ochii enoriașilor, ieri, ca și astăzi, prin activități filantropice și acțiuni de caritate, protecție socială și îngrijire medicală, prin pregătirea

elevilor, amenajarea spațiilor destinate întâlnirii tinerilor, înființarea de formații corale etc. În acest fel, această frumoasă parohie și comunitate creștin – bisericească este un adevărat model și o autentică pildă și pentru alte parohii și unități bisericești din zonă și din întreaga țară. Din multiplele și numeroasele date și informații, nume și evenimente cuprinse și inserate în cartea *Iosefinul Ortodox. Contribuții monografice*, din întreaga descriere și narațiune se observă și constată cum timpul, energia creatoare, talentul și fapta cea bună, supravegheată și îndrumate de credința cea dreaptă și vie a Bisericii, au fost acelea care au dus și condus la împlinirea, rotunjirea și desăvârșirea unui foarte frumos, nobil și generos proiect. Întemeierea și înființarea *Parohiei Ortodoxe Române „Nașterea Domnului” – Timișoara Iosefin*, ridicarea și construirea bisericii, îmbogățirea ei și a comunității de-a lungul timpului și a deceniilor, sunt o strălucită pildă a efortului și sacrificiului întru binele comun, a articulării vieții comunitar – urbane timișorene, fiind, în acest fel, îndreptățită și justificată mândria credincioșilor și a enoriașilor ce se reculeg în acest sfânt locaș de cult, a tuturor aceluia care prețuiesc investițiile sufletești, intelectuale, spirituale și materiale, motiv pentru care *Parohia Ortodoxă Română Timișoara – Iosefin și Biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”* confirmă și demonstrează cum anume în durata medie și lungă a istoriei se poate creiona și contura o adevărată operă, închinată și dedicată cunoașterii, cu ajutorul rugăciunii și vieții spiritual – duhovnicești”

În aceste condiții și împrejurări, schimbând puțin registrul descrierii, discuției și dezbaterii noastre, însă mergând totuși pe același fir roșu, am considerat de cuviință, ca în cele ce urmează să vorbim puțin despre Biserică și în Biserică – despre rolul și importanța Ei, ajungând la multe definiții ce i se dau Bisericii, cu alte cuvinte ajungând la o teoretizare, la o nuanțare a detaliilor... Nu știu, în schimb, în ce măsură, împlinim în practică cunoștințele teoretice pe care le cunoaștem despre Biserică și dacă le împlinim în Biserică – acolo unde le este locul și rostul!...

Căci mântuirea în Biserică este intrarea în comuniune cu Sfânta Treime căci Ea, Biserica este locul și spațiul manifestării Sfântului Treimi. Iar Biserica se manifestă în Sfânta Treime, în care se află nuanțele persoanelor: a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. De aceea cea mai mică biserică

devine Ierusalimul ceresc. Ce-a de a doua persoană a Sfintei Treimi – Dumnezeu adevărat și Om adevărat în același timp - Iisus Hristos ne mântuiește nu în primul prin învățătura Lui ci în prin Persoana Sa, care a zis: Eu sunt pâinea vieții (Ioan 6,35). De aici rezultă inseparabilitatea operei și învățăturii Domnului Iisus Hristos de Persoana Sa, și acesta este un principiu dogmatic. Domnul Iisus Hristos – Fiul Omului nu a venit să ne dea numai o gnoză, o știință și o cunoștință, un cod moral, sau anumite mistere esoterice, El este prezent în Biserică prin Sfintele Taine. Și de aici rezultă aspectul ființial al mântuirii: El ni se dă cu viața Lui, iar mântuirea: este viața noastră în Sfânta Treime după cum Sf. Ap. și Ev. Ioan ține să consemneze în cap. 17. Morala se identifică cu persoana Lui Iisus Hristos. La fel Revelația nu este o sumă de propoziții sau de doctrine, ea este persoana Lui Iisus Hristos, este viața Sfintei Treimi. Dar acestea sunt în Biserică, ruperea omului de Dumnezeu și de dragostea Lui, prin erezie, este un „pustiud de bine”. „Ei uită că ascultarea și smerenia este modul existenței în sânul Sfintei Treimi”, după cum spune Sf. Siluan Athonitul. Ei uită că Iisus Hristos „trăiește în eternitate în stare de Fiu”, adică de ascultare.

Nu se poate reduce creștinismul la un simplu moralism sau doctrinalism, acestea fiind metode ale misionarismului neoprotestant. Trebuie să înțelegi, să cauți, să afli că dogma nu este doctrinalism iar morala nu este un simplu eticism, ci ele, sunt viață, participare la Dumnezeu. Dacă „Bucuria Tatălui și a Fiului este în Duhul Sfânt”, spune Sfântul Grigorie Palama, cum tu faci din iconomia lor în Biserică și în Istorie?

După Slăvita Sa Înviere, Mântuitorul se arată ucenicilor și le spune: Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și puțin mai târziu: „Și iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului”. (Matei 28, 19-20). Expresia “toate” arată natura și porunca misiunii. Misiunea se realizează pe baza scripturii și a tradiției liturgice și patristice, căci Iisus Hristos Însuși a zis: „Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul” (Ioan 16,13). Conștiința misiunii trebuie lărgită, iar misiunea Bisericii nu a înțeles alegerea ca supremație.

Dumnezeu te alege, nu ca să te înalțe, ci ca să te coboare, prin slujire. Arhiereul, Preotul, Diaconul, credinciosul sunt robii Lui Dumnezeu.

(Ep. Romani - 9,10,11). *E de luat aminte: Orice dezlegare se face pentru ceilalți, Iisus Hristos și-a dat viața pentru toți, suntem aleși, pentru a fi la dispoziția tuturor – cum au fost și slujitorii ori membrii acestei biserici, de-a lungul veacurilor.* În creștinism, alegerea este universală, ucenicii au fost trimiși la toate neamurile. Epistola către Efeseni: este cartea ecleziologică a Bisericii. Prin opera Sa Iisus Hristos recapitulează totul, concentrează totul sub un singur cap: El, și aceasta este marea taină că: „păgânii sunt împreună cu noi martori ai aceleași făgăduințe”. Mântuitorul nostru Iisus Hristos rupe peretele vrajbei dintre Israel și păgâni. Aceasta este misiunea Bisericii, marele mister: ea împacă totul și ceea ce este pe orizontal și pe vertical. Misiunea sa este a chemării, a slujirii și împăcării. Referințe speciale avem la Sf. Ap. Și Ev. Matei – cap.10 și Luca – cap. 9 din ele rezultă legătura indisolubilă dintre evanghelizare și slujire, Biserica făcând prezentă, ca activitate mântuitoare, prezența Lui Iisus Hristos în lume și în Istorie.

Biserica și Iisus Hristos sunt o unitate indisolubilă. Istoria misiunii se identifică cu istoria Bisericii. Istoria ei este relația Lui Dumnezeu cu semenii și invers. Neavând o istorie a misiunii, nu ai o istorie a Bisericii, și atunci, ești doar o simplă adunare, un grup de oameni, o apariție meteoritică, stelară pe scena istoriei și a teologiei. Trebuie să iei aminte, la fel și noi! Relația umanității cu Dumnezeu se înțelege ca **realitate istorico – teandrică și sinergetică**.

Dar mărturisirea în istorie este incomodă pentru societatea de astăzi, de pildă, ce se bazează în cea mai mare măsură pe minciună, înșelăciune și violență. A mărturisii pe Dumnezeu înseamnă a declara război pe viață și pe moarte diavolului, a nu mărturisii înseamnă a avea pace cu acesta. Dacă în perioada persecuțiilor, creștinismul era prigonit fiind în afara societății, astăzi se constată o ieșire acesteia din creștinism spre puncte centrifuge ale autoumanizării.

Vocea profetică a Bisericii se aude peste tot în istorie (cum s-a auzit și aici, în această comunitate binecuvântată de Dumnezeu și slujită de oameni ai Duhului), căci nu se concepe, ca propovăduind adevărul să nu mustru păcatul. Glasul ei este aidoma cuvintelor scripturii: „Iată Eu stau la ușă și bat”... Chemarea ei se îndreaptă către toți, și face acest lucru din ziua Cincizecimii, prin vicisitudinile istoriei. Glasul ei străbate

veacurile, căci mărturisirea credinței creștine îi aparține doar Ei, în acest fel ajungându-se la o relație simfonică dintre Biserica luptătoare și cea triumfătoare, de aceea trebuie să rămânem noi, pe mai departe în Cetatea Slavei Sale – „pe care nici porțile iadului nu o vor birui”, căci noi locuim ne ținem, cum am fost așa rămânem!

În concluzie, ajungând în actualitate și în contemporaneitate, voi susține că demersul misionar al Bisericii trebuie să cuprindă conceptul potrivit căruia Biserica nu este în fond, doar comunitatea cu număr mare sau foarte mare de membri ci chiar și cea cu numărul cel mai mic, dar în care sălășluiește mărturia cea duhovnicească despre trăirea în viața noastră a vieții lui Hristos, cea autentică. „*Astfel înțelegea, misiunea nu este reprezentată de un proiect grandios, asemeni unei caracatițe care cuprinde totul în sine – acesta este de dorit numai pentru a conferi unitate de plan și acțiune sistemului – ci de intervenția în micro, de îndeplinirea misiunii de păstor de suflete și a aceleia de următor al Mântuitorului, calitate pe care, până la urmă, o are orice creștin botezat, nu numai clericul și nu numai cei cu anumite răspunderi în Biserică.*” Așadar, iată și de aici constatăm faptul că Ortodoxia și, într-un cuvânt, Biserica, este o formă de creștinism (nsecularizată în conținutul și fondul ei intrinsec) extrem de rafinată, de nobilă, de fină, pe care puțini o știu astăzi aprecia sau gusta în profunzimile ei dintru început, lucru pentru care ne rugăm Lui Dumnezeu – Cel în Treime preamărit, să ne ajute și să ne lumineze mințile, cele acoperite de umbra păcatului și a morții!...

Revenind, vom remarca și susține că volumul de față, elaborat, alcătuit și publicat de către Părintele Ionel Popescu face o incursiune în istoria parohiei din cel mai nou cartier istoric al Timișoarei, Iosefinul, întemeiat în anul 1744, și care s-a numit la început Maierle german, după numele primilor săi locuitori. Astfel, sunt prezentate situația politico-religioasă a orașului de pe Bega, la data înființării parohiei, precum și date biografice ale ctitorilor acesteia și ale primilor slujitori. Totodată, volumul prezintă numeroase informații referitoare la arhitectura lăcașului de cult, pictura acestuia, corul parohial, tipografia parohială, biblioteca și arhiva, precum și cantina socială a parohiei. În paginile lucrării sunt menționate și activitățile pastoral-misionare și culturale importante desfășurate de-a lungul

anilor în parohie, prin contribuția Societății social-filantropice „Sfânta Maria“ și a Fundației „Preot Ioan Olariu“. În finalul lucrării sunt prezentate o serie de informații privind lucrările de dotare și reamenajare realizate la sfântul lăcaș în anii 2001-2012. Volumul, tipărit la Editura Arhiepiscopiei Timișoarei, apare în condiții grafice de excepție, paginile fiind îmbogățite de numeroase imagini și fotografii de arhivă din viața parohiei. (George Giurgiu).

Prin urmare, „se cuvine să-i mulțumim în mod deosebit *Părintelui Dr. Ionel Popescu*, pentru îndelungatul și meticolosul travaliu de cercetător, pentru reconstituirea bazată și întemeiată pe știința adunării și interogării izvoarelor. Descriind un trecut memorabil, întors de autor cu fața către viitor, cartea *Iosefinul Ortodox. Contribuții monografice* este o mărturie inconfundabilă a meritelor unei preoțimi, înzestrată cu mult talent și înțelepciune, închinată și dedicată valorificării plene a creației predecesorilor. Monografiile, în genul aceleia elaborată de către *Părintele Dr. Ionel Popescu*, sunt de mare preț pentru istoriografiile timișoreană, bănățeană și românească și aceasta pentru că atrag atenția asupra celui mai fecund segment al trecutului, generator de mari pilde spirituale, duhovnicești și culturale. În fine, cartea dedicată *Iosefinului Ortodox* vine să întregască imaginea diversității vieții religioase din acest cartier al Timișoarei, a clădirilor simbol moștenite de la predecesorii noștri și pe care credincioșii vor înțelege că merită și trebuie conservate și întreținute, restaurate și predate în chip integral generațiilor viitoare”. (Victor Neumann).

Iar în încheiere, vreau să-i felicit pe toți cei care au ostenit la săvârșirea și desăvârșirea acestor lucrări cultural-spirituale, misionare și pastorale, în frunte cu *Părintele Paroh*, în persoana vrednicului și neobositului cu vocație slujitoare - *P.C. Pr. Dr. Ionel Popescu* – căruia și cărora le doresc să aibă parte de folositoare bucurii, de binecuvântate mângâieri și de nemărginite împliniri duhovnicești, iar celor născuți deja în lumea cealaltă – a Împărăției Cerurilor, să se bucure acolo de înveșnicita comuniune cu Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în lumina cea neînserată a Sfintei Treimi! Amin!

Drd. STELIAN GOMBOȘ

Luminița Niculescu, **Psalmii îngerilor de seară**, Editura Hestia, 2012, 91 pp.

Finele anului 2012 ne-a adus o bucurie nesperată, prin faptul că sora noastră (pentru că nu e potrivit să-i spunem aici „Doamnă”, deși că este o Doamnă adevărată), Luminița Niculescu a reușit să își publice în volum *Psalmii îngerilor de seară* (Editura Hestia, 2012), pe care i-a scris în perioada anilor trecuți, pe unii dintre ei, cititorii „Învierii” având prilejul să-i afle și în paginile publicației bilunare, de dinaintea revistei actuale.

Înaltpreasfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Banatului prefațează volumul, subliniind că „strădania sorei noastre Luminița Irina Niculescu de a împlini versetele Psalmilor cu versuri care îi aparțin, am socotit-o a fi vrednică de luat în seamă. După publicarea unui număr de astfel de poezii în periodicalul nostru bilunar „Învierea”, autoarea îmbie lectura acestui volum, intitulat *Psalmii îngerilor de seară*, atât celor interesați de a se iniția în tainele rugăciunii, cât și celor care doresc să înainteze pe calea apropierei de Dumnezeu”.

De ziua sa de naștere – 7 iulie anul acesta – autoarea semna introducerea volumului, în fapt o mărturisire în care explică *De ce am scris Psalmii îngerilor de seară*. „I-am scris așa cum intru în Sfânta Biserică – cu aceeași sfială și încredere, cu același dor de Dumnezeu, mereu mai nedomolit pe zi ce trece, dar la fel de minunat. I-am scris pentru a-mi birui egoismul, senzația de inutilitate, vremelnicia, dar și pentru a-mi păcăli singurătatea, pentru a-i da sensuri ziditoare, pentru a o face mai suportabilă”. Mai departe autoarea zice: „I-am scris pentru zilele pline și pentru cele deșarte (...). I-am scris pentru a îmbia „liman lin celor cuprinși de valuri”, iar sufletului meu, cetate de locuit. I-am scris pentru a descoperi calea spre Împărăție. Cei ce m-au însoțit pe drum au plecat. Dar ea, calea, mi-a mai rămas”.

Dintru început, autoarea transmite nu numai sensibilitate sufletească, dar și o profunzime aparte, completate de credința puternică în Dumnezeu. Căruia I-au fost închinați psalmii scripturistici, dar și cei de acum. Ea însăși, de altfel, subliniază că „*Psalmii îngerilor de seară* sunt în număr de 75”, pe când „Cartea Psalmilor regelui David sau Psaltirea cuprinde 150 de

poeme”. Astfel, „ei (*Psalmii îngerilor...*, n.n.) bat la ușa înțelepciunii regelui David, dar rămân la jumătăți de măsură; pornesc pe „calea care duce către cele înalte”, dar se opresc la jumătate de drum”.

Fie și numai introducerea aceasta are puterea de convingere pentru oricine este doritor de poezie creștină adevărată, să parcurgă cele 91 de pagini ale volumului și pe cele 75 de poeme, la fel și anexa în care se fac trimiterile la cartea Psalmilor, pentru fiecare poem în parte.

Ar mai fi de adăugat, dincolo de ceea ce în mod obișnuit se spune la o prezentare de carte, că *Psalmii îngerilor de seară* sunt minunat alcătuiți, curg lin sub privirea cititorului, sunt aproape perfecți (căci perfecțiunea este un atribut divin) compozițional și stilistic, exprimă trăirile sufletești din zile cu soare și din zile cu nori ale autoarei, sunt profunzi, sunt duhovnicești și sunt de un farmec tot mai rar întâlnit la o poezie în vremea de acum.

Și pentru că personal sunt menționat în câteva locuri, la fel și revista în care apar acum aceste rânduri, să îmi fie îngăduit să îmi exprim bucuria neprotocolară și satisfacția sinceră pentru că, dincolo de toate dificultățile umane și materiale, acest volum a văzut lumina tiparului, spre bucuria și mângâierea celor care vor zăbovi, fie și numai o clipă în compania *Psalmilor îngerilor de seară*, căci, fără a rosti cuvinte de ocazie, ei sunt cu adevărat bucurie a cuvântului și a gândului.

La final, m-am oprit numai asupra poeziei *Pentru cele dinainte*, pe care vi-o recomand spre lectură:

*strigați Domnului tot pământul,
slujiți Domnului cu veselie,
veniți-I întru întâmpinare...
pe neașteptate sosită-n cetate,
însoțită oarecum stingher,
m-ai adus aici în Sihar să-mi vorbești
despre izvoarele de apă vie
pe care mă îmbiai să Ți le cer
după o atât de lungă călătorie...*

*cu laude intrați pe porțile Lui,
cu cântări în cămărilor Sale...
minunile erau aproape-nflorite,
iar în adânc de stele
erau mari puneri la cale, pasămite
oamenilor le grăia Dumnezeu*

din rug aprins nemistuit,
căutând spre ei cu arătări de îngeri...

cântați numele Lui, că bun este Domnul...
sunt prea puține verbe în unele poezii
și prea multe substantive,
cu toate acestea eu voi cânta pururi
dincolo de munți, dincolo de frunți,
dincolo de porți, dincolo de sorți,
în deplină închinăciune iubirea mea.

Preot drd. MARIUS FLORESCU

Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, **O viață închinată Bisericii și neamului: Sfântul Ierarh Andrei Șaguna**, Editura Andreiană, Sibiu, 2012, 498 pp.

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Laurențiu apare această fundamentală lucrare, elaborată de ilustrul istoric părintele profesor și academician Mircea Păcurariu și dedicată nemuritorului Șaguna. Această foarte documentată monografie e structurată în 10 capitole mari (cu subdiviziunile respective) ele cuprinzând următoarele teme: Andrei Șaguna în istoriografie, apoi viața lui până în anul 1846, activitatea sa ca „vicar general al Eparhiei Sibiului, cea național politică, după aceea eforturile aceluiași militant exemplar pentru reînființarea Mitropoliei Ardealului, organizarea bisericească șaguniană, Șaguna ca îndrumător al culturii românești, pe urmă a ierarh și păstor sufletesc. Cap. IX vorbește despre legăturile sale cu ierarhii și patrioții din Țara Românească și Moldova, iar cap. X intitulându-se „După o viață de lupte și jertfe pentru neam“, conține pagini interesante privind ultimii ani ai vieții, testamentul său, aprecieri din partea contemporanilor și posterității, „școala mitropolitului Șaguna, precum și canonizarea sa din 28 octombrie 2011. După Summary urmează trei indici (onomastic, toponimic și de lucrări).

Cum era de așteptat și Banatul este menționat în cuprinsul acestui remarcabil volum, fiind ilustrat prin reprezentanții săi: episcopii Popasu, Popea sau Miron Cristea, Mocioneștii, D. Bojincă, Eftimie Murgu și alții; de asemenea sunt amintite suficiente localități bănățene, precum și cărți și publicații bisericești care au circulat și în vestul României de azi.

Să subliniem și faptul că ilustrațiile (alb-negru și color) la rîndul lor au însemnătate, glăsuind sui-generis de locuri, personalități, lucrări sau evenimente legate de unul din cei mai distinși ierarhi ai Bisericii străbune.

Îl felicităm sincer pe autor pentru această preafrumoasă și instructivă monografie ce se va lectura cu viu interes atât de specialiști cât și de către cititorii obișnuiți.

Pr. prof. dr. VASILE MUNTEAN

Pr. prof. dr. Vasile Muntean, **Monografia Arhiepiscopiei Timișoarei, vol. I**, Editura „Învierea”, Timișoara, 2012, 339 pp.

A apărut recent la Editura Învierea a Arhiepiscopiei Timișoarei, volumul **Monografia Arhiepiscopiei Timișoarei. Antecedente istorice, deziderat-realizare și evoluția sa până astăzi. I.** (339 pp.), aparținând Părintelui prof. dr. Vasile V. Muntean de la Facultatea de Teologie ortodoxă din Timișoara.

Prefața este semnată de Părintele prof. dr. Mircea Păcurariu, de la Facultatea de Teologie din Sibiu, care afirmă despre autorul lucrării că „este cel mai bun cunoscător al trecutului Bisericii românești din Banat” (p. 9).

Părintele autor însuși subliniază în *Preliminarii* că realizarea monografiei este consecința hotărârii Adunării Eparhiale din anul 2010 și că sarcina scrierii primului volum și-a asumat-o personal, în timp ce, cel de-al doilea volum va fi alcătuit de un colectiv de autori. Sprijinindu-se pe un bogat aparat critic, așa cum ne-a obișnuit și în celelalte volume de istorie bisericească de până acum, Părintele Vasile V. Muntean se ocupă în primul capitol de *Apariția, răspândirea și situația creștinismului în Banat (până în preajma anului 1028)* (pp. 19-48).

Ortodoxia bănățeană în timpul dominației ungare este titlul celui de-al doilea capitol, care se întinde între paginile 49-78. Cum e firesc, cronologic vorbind, capitolul care urmează tratează *Poziția Ortodoxiei sub „umbra Semilunii”* (pp. 79-98).

Cel de-al patrulea capitol este intitulat *Biserica Ortodoxă din Banatul istoric și structura sa în anii 1716-1918* (pp. 99-188).

Volumul mai cuprinde câteva anexe, ce însușmează reproducerea unor documente importante

pentru istoria bisericească din perioada menționată, precum și mai multe ilustrații color și alb-negru, de o relevanță aparte pentru unele dintre temele tratate în volum.

Indicele tematic, de antroponime și cel toponimic (pp. 327-339) încheie volumul realizat în condiții grafice foarte bune la tipografia arhidiocezană din Timișoara.

Așa după cum menționează și Părintele autor, **Monografia Arhiepiscopiei Timișoarei** reprezintă continuarea firească a **Monografiei Mitropoliei Banatului** realizată în anul 1977 și a **Documentelor privitoare la istoria Mitropoliei Banatului** din anul 1980. Spre deosebire de acestea, materialul semnat de Părintele prof. dr. Vasile V. Muntean este mai complet și mai amănunțit, cuprinzând totodată informații și documente inedite privitoare la istoria bisericească ortodoxă română din partea cea mai de vest a țării.

Felicitându-l pe autor pentru cele de până acum, așteptăm cu bucurie și cel de-al doilea volum al **Monografiei Arhiepiscopiei Timișoarei**.

Pr. dr. ADRIAN CAREBIA